

STRUKTURA KOMPETENCE UČITELE PRO TVORBU VÝUKOVÝCH WWW STRÁNEK

KUBRICKÝ Jan, ČR

Resumé

Příspěvek je věnován problematice kompetencí učitele se zaměřením na konkrétní oblast využití ICT pro podporu výuky. Zabývá se strukturou kompetence učitele v oblasti tvorby výukových www stránek.

Klíčová slova: kompetence učitele, ICT, výukové www stránky.

STRUCTURE OF TEACHER'S COMPETENCE FOR PRODUCTION OF WEB PAGES FOR EDUCATION

Abstract

The paper deals with problems of teacher's competence with a view to particular sphere for education support. It focuses about structure of teacher's competence for production of web pages for education.

Key words: teacher's competence, ICT, web pages for education.

1 Úvod

Problematika kompetencí zasahuje minimálně v teoretických úvahách do nejširší možné sféry života společnosti, pedagogiky a profese učitele nevyjímaje. V pedagogickém myšlení se v této souvislosti setkáváme s pojmy jako kompetence učitele, profesní kompetence učitele, pedagogické kompetence, klíčové kompetence aj. Jejich charakteristika a členění je ve výsledku zaměřena na tvrzení, kterými chceme v dané souvislosti vyjádřit co by měl učitel znát, čeho je schopen, co dovede, co umí, co ovládá, jaké má znalosti atp. V této souvislosti je vytvářen modelový profesní standard, který charakteristiku příslušných kompetencí a jejich strukturu zahrnuje. Aplikace podobného modelu na specifickou oblast činnosti učitele vyžaduje podrobného zkoumání a zohlednění mnoha faktorů, které se v tomto případě podílejí na výsledné struktuře kompetence.

2 Členění kompetencí učitele

V odborné literatuře se setkáváme z mnoha přístupy jak kompetence učitele klasifikovat. Např. z pohledu humanistické psychologie a pedagogiky strukturuje Z. Helus (2) kompetence do sedmi následujících skupin:

1. pedagogicko-psychologické;
2. oborově didaktické;
3. pedagogicko-organizační;
4. kvalifikovaná pedagogická sebereflexe;
5. uvádět žáky do možností samostatného pohybu v informačních prostorech;
6. uvádět žáky do problematiky hodnotových orientací;
7. uvádět žáky do zodpovědného vztahu k sobě samým.

Dle J. Vašutové (2) uvedený model kompetencí respektuje v každém směru osobnost žáka a porozumění jeho potencialitám a způsobilost učitele aktualizovat vzdělávací potence žáka na základě sebereflexe svých činností.

Jinou cestu při analýze kompetencí učitele zvolila vzhledem k potřebám koncepce vzdělávání D. Nezvalová (3), podle níž byla navržena následující klasifikace kompetencí.

- kompetence řídící (plánování a realizace výuky, monitorování a hodnocení výuky);
- kompetence sebeřídící (rozvíjení sebe sama, podílení se na týmové práci);
- kompetence odborné (ovládat předměty aprobace, disponovat dovednostmi z oboru).

Oproti jiným členěním je zde významná především skutečnost, že autorka zahrnuje kompetence odborné, jenž předpokládají zmíněné dovednosti z oboru. Budoucí učitelé by tak měli disponovat dovednostmi, jenž získali na základě praktických zkušeností např. při tvorbě www stránek.

Posledním ve výčtu zde předložených možností v členění kompetencí učitele je model profesních kompetencí J. Vašutové (1), která formulovala sedm oblastí kompetencí, které jsou dále specifikovány v požadovaných znalostech, dovednostech, postojích a zkušenostech. Kompetence učitele na 2. stupni ZŠ a na SŠ pak člení následujícím způsobem (1)(2):

1. předmětová/oborová;
2. didaktická a psychodidaktická;
3. pedagogická;
4. diagnostická a intervenční;
5. sociální, psychosociální a komunikativní;
6. manažerská a normativní;
7. profesně a osobnostně kultivující.

Zmíněný model je považován za základ profesního standardu učitele a charakterizuje efektivní jednání učitele v jednotlivých vrstvách jeho činnosti a jednotlivých pedagogických rolích (1). Vzhledem k uvedeným skutečnostem se k danému modelu přikláníme a aplikujeme jeho strukturu na problematiku kompetence učitele v oblasti tvorby výukových www stránek. Nepředpokládáme totiž v našich úvahách u každého učitele dříve získané odborné dovednosti, jak je uvádí ve svém členění D. Nezvalová (3).

3 Struktura kompetence učitele v oblasti tvorby výukových www stránek

Aplikaci provedeme ve zjednodušené formě a nebudeme podrobně přihlížet na další skutečnosti, jejichž podstata bude ujasněna v následující kapitole příspěvku. Před samotnou aplikací modelu provedeme ještě rozdělení obsahové náplně dané formulace.

A: Kompetence v oblasti tvorby www stránek

B: Kompetence v oblasti tvorby výukových www stránek

C: Kompetence učitele v oblasti tvorby výukových www stránek

Kompetence předmětová/oborová (bod A)

Z hlediska kompetence v oblasti tvorby www stránek uvažujeme především znalosti a dovednosti související s využitím příslušného HW a SW, počítačové grafiky, znalosti (X)HTML, CSS, http a dalších, získaných z aprobačních předmětů.

Kompetence didaktická a psychodidaktická (bod B)

Pro tvorbu výukových www stránek je nutno uvažovat jisté didaktické aspekty. Výukové www stránky řadíme dle Rambouska (6) mezi technické výukové prostředky, tj. učební pomůcky využitelné pouze v kombinaci s určitou didaktickou technikou. Při jejich vytváření postupujeme jako při vytváření učební pomůcky a musíme zejména respektovat:

1. motivačně – stimulační funkci učební pomůcky;
2. informačně – expoziční funkci;
3. repetičně – fixační;
4. aplikační;
5. kontrolně – diagnostickou.

Kompetence pedagogická (bod C)

Kompetence pedagogická se odráží při tvorbě výukových www stránek ve znalostech a dovednostech učitele, díky nimž je schopen podporovat rozvoj individuálních kvalit žáků a jejich hodnotové orientace.

Kompetence diagnostická (bod C)

Učitel je schopen vytvářet takové výukové www stránky, které mu umožní užít prostředky pedagogické diagnostiky a sledovat výsledky užití dané metody.

Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní (bod C)

Prostřednictvím výukových www stránek ovládá učitel komunikaci s žáky, komunikaci mezi žáky a dovede navodit pozitivní učební klima ve třídě.

Kompetence manažerská a normativní (bod C)

Vytváří výukové www stránky s cílem efektivně plánovat a projektovat danou výuku, má znalosti o podmínkách a vybavení školy, možnostech širšího užití výsledků své práce (je schopen vytvářet a využívat v této oblasti projekty institucionální spolupráce včetně zahraniční.)

Kompetence profesně a osobnostně kultivující (bod C)

Při tvůrčí činnosti hodnotí dříve dosažené výsledky a snaží se je v další činnosti zlepšit a zdokonalit.

4 Konstrukt ICT kompetence

Kompetence učitele v oblasti tvorby výukových www stránek jsou podle M. Klementa (4) specifickou oblastí ICT kompetencí učitele, které nejsou explicitně vyjádřeny v modelu J. Vašutové (1). Ale jak lze vyzkoušet z následujícího výčtu dovedností učitele aplikujícího ICT ve své každodenní práci, jsou vyjádřeny implicitně a lze je snadno odvodit. Základní dovednosti učitele v aplikaci ICT jsou podle M. Černochové (5) následující:

- odborné dovednosti a znalosti z oboru;
- pedagogické a manažerské dovednosti a znalosti učitele potřebné pro výuku podporovanou ICT;
- informačně a komunikačně technologické dovednosti učitele potřebné pro aplikování ICT ve výuce;

- jazykové kompetence - znalost aspoň jednoho cizího jazyka, především jazyka anglického;
- sociálně komunikativní kompetence.

Výše zmíněné dovednosti jsou se zaměřením na příslušnou oblast součástí modelu J. Vašutové (1) a proto jsou dílčí složkou při vytváření konstruktů kompetence učitele v oblasti tvorby výukových www stránek. Nelze se však zaměřit pouze na ně, protože neobsahují podstatné náležitosti, jenž tvoří obsah zejména kompetence didaktické a psychodidaktické, pedagogické a sociální a komunikativní.

5 Závěry a doporučení

Na dosažení standardu, který indikuje a vyjadřuje konkrétní činnosti učitele se ještě podílí další faktory. Obecně tyto faktory dělíme do dvou skupin. Faktory obecně známé, jako jsou například průřezové témata uváděné v RVP nebo charakter vzdělávací oblasti. Druhým typem faktorů jsou faktory blíže nespecifikované, které se v závislosti na druhu činnosti učitele v rámci edukační reality mohou významně lišit. Máme zde namysli zejména individuální předpoklady a vlohy, ochotu učitelů učit se novým věcem, vybavenost škol, demografické prostředí atp.

Aplikováním základního modelu kompetence na specifické oblasti učitelského portfolia dosáhneme dle našeho názoru významné konkretizace jednotlivých složek dané kompetence. Na jejím základě pak můžeme budoucí učitele vzdělávat přesně podle moderních vzdělávacích standardů a potřeb praxe, které se v dané oblasti ICT mohou značně měnit. Můžeme tak upevňovat moderní trend ve vzdělávání, který nespočívá na samotném poznatku, ale na schopnosti tento poznatek aplikovat a využít.

6 Literatura

1. VAŠUTOVÁ, J. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4.
2. VAŠUTOVÁ, J. a kol. *Vzděláváme budoucí učitele*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-405-2.
3. NEZVALOVÁ, D. *Některé trendy pregraduální přípravy učitelů*. Olomouc : Vydavatelství UP, 2001. ISBN 80-244-0218-1.
4. KLEMENT, M., CHRÁSKA, M. Rozvoj kompetencí učitelů - odborníků v oblasti práce s ICT v edukačním procesu. In *Trendy technického vzdělávání 2004* (sborník z konference). Olomouc : Votobia, 2004. ISBN 80-7220-182-4.
5. NEUMAJER, O. ICT kompetence učitele I. [online]. c2005, poslední revize 31. 01. 2005, [cit. 2008-04-27].< <http://www.jsi.cz/clanky/vyuka/200303234979/>>.
6. RAMBOUSEK, V. a kol. *Technické výukové prostředky*. Praha : SPN, 1989.

Lektoroval: Jiří Pavlas, Mgr.

Kontaktní adresa:

Jan Kubrický, Mgr., Katedra technické a informační výchovy, pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, tel.: 068/585635819, email: jankubricky@seznam.cz